שנאמר משפט אחד וגו'. ואם תאמר ת"ל דעיקר דרישה וחקירה בעדים זוממין כתיב בפרשת שופטים בדיני ממונות ובדיני נפשות וי"ל דמכל מקום לא הוה מצרכינן דרישה וחקירה בשאר דיני ממונות אלא דווקא בעדים זוממין מי לא לכתיב משפט אחד: **שלא** תנעול דלת **בפני לווין כו'.** גזילות וחבלות וכתובת אשה וירושות ומתנות בכולהו נמי לא בעינן דרישה וחקירה כדי שתנעול דלת בפני גזלנין ואם תאמר מהאי טעמא לא ניבעי מומחין בגזילות וחבלות כמו בהודאות והלוואות ויש לומר דלגבי מומחים לא שייך למיחש ביה כמו זה דבחשש מועטת אדם נמנע מלהלוות לחבירו אם לא ימצא דיינין מזומנים לגבות חובו אבל גזילות וחבלות יודע הגזלן שיטריח הגזול אחר המומחין עד שימצא לדון עם הגזלן ועי"ל דגזילות וחבלות נמי בעו דרישה וחקירה ולא ממעטינן אלא הודאות והלוואות והא דמוקי בריש אחד דיני ממונות (לקמן דף לב:) מתניתין דמצרכה דרישה וחקירה בדיני קנסות ולא דווקא דיני קנסות קאמר דגזילות וחבלות קרי להו נמי קנסות כדאשכחן לקמן (דף יג:) גבי שאלמלא הוא בטלו דיני קנסות דמיירי בכל הנהו דבעי שלשה מומחין מיהו כתובת אשה וירושות ומתנות ומזקי שור בשור הוי בכלל הודאות והלוואות וכל הנהו דמסקינן בהמוכר (ב"ק דף פד:) דעבדינן שליחותייהו וגובין אותו בבבל ולא בעי מומחין ואם תאמר והא אשכחן בכמה דוכתין שהיו דנין בבבל גזילות וחבלות בפ"ב דב"ק (דף כא.) גבי ההוא גברא דבנה אפדנא אקילקלתא דיתמי וחזן בישא (שם דף נז.) דתקע ליה לחבריה וכן בכמה מקומות ויש לומר דבכל הנהו אפשר שדחקו זה את זה ע"י דתפסי או דאמר אקבעיה לדינא בארץ ישראל כדאיתא בסוף פרק קמא דב"ק (דף טו.) וי"מ דוקא גזילות שעל ידי חבלות כמו דמינצו בי תרי ומחו אהדדי עד שתוקף אחד וגזל את חבירו דכי האי גוונא לא שכיח ולא עבדינן שליחותייהו וא"ת והיאך היו דנין דיני גזילות ובאיזהו נשך (ב"מ דף פא:) היאך היו דנין דיני ריבית הא אמרינן ריש הגוזל קמא (דף לד:) הגזלנים ומלוי בריבית שהחזירו אין מקבלין מהם וי"ל דהא אמרינן בימי רבי נשנית משנה זו ומפרש רבינו תם דווקא בימיו ולא לפניו ולאחריו משום עובדא דהתם ולהכי לא פריך התם מכמה משניות אלא מברייתות ששנאן רבי לרבי חייא[1]: **אלא מעתה טעו לא ישלמו.** פירש בקונטרס כיון דברשות קא עבדי הוי שאינו מומחה כמומחה ולשון כ"ש שאתה נועל כו' אין מתיישב דלא ה"ל למימר כ"ש אלא ה"ל למימר א"כ אתה כו' אלא משמע מלשון כ"ש דמכח נעילת דלת הוה פריך וה"פ כיון דחיישת לנעילת דלת הוה לן למימר טעו לא ישלמו דאי מחייבת להו לשלם לא יתרצו להתמנע בדין ואם תאמר מאי קושיא הא לא מחייב לשלם אא"כ נטל ונתן ביד כדאמר באחד דיני ממונות (לקמן דף לג.) ויש לומר דפריך למאן דמחייב בלא נטל ונתן: **ועוד** שלשה שלשה למה לי. איכא דוכתי דדייק הכי ואיכא דוכתי דלא דייק[2]: **ומדאורייתא** חד נמי כשר. פירש בקונטרס דקסבר אין עירוב פרשיות כתיב כאן וקשה דא"כ בלדק תשפוט למה לי לכך נראה דאפי' למאן דאית ליה עירוב פרשיות קאמר: **אי אפשר** דלית בהו חד דגמיר. דמאן דלא גמיר פסול לדינא כדמוכח בזה בורר (לקמן דף כג.) דתנן זה פוסל דיינו של זה ופריך בגמרא כל כמיניה דפסיל לדיינים ומשני בערכאות דסוריא ופירש שם בקונטרס שהם יושבי קרנות ואע"ג דפליגי רבנן ואמרי אימתי בזמן שמביא עליהם ראיה שהם קרובים או פסולים הא לאו הכי לא מצי פסיל היינו דווקא בערכאות שנתמנו להיות דיינים: **כ"ש** דנפישי יושבי קרנות. גם כאן פריך מכח זה כיון דחיישת ליושבי קרנות הוה לן למימר טעו לא ישלמו כדי שלא יתרחקו הנהו דגמירי ואז אי אפשר לליכא חד דגמיר ומשני כ"ש דנפישי לכן ישלמו כדי שילמדו דיני ממונות שלא יטעו פן יתחייבו לשלם: **לרבא** לית ליה דשמואל. בה"ג פוסק כשמואל אע"ג דרבא פליג עליה משום דרב נחמן קאי כוותיה לקמן (דף ה.) והא דאמר בפרק ב' דכתובות (דף כב. ושם) גבי ג' שיצאו לקיים את השטר ומת אחד מהן ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו דמשמע דאין הלכה כשמואל ה"פ כשמואל בעלמא סבירא להו בקיום ובזה אין הלכה כמותם דאפילו רב נחמן דקאי כשמואל דשניים שלנו דייניהם דין מודה בקיום שטרות בג' כדאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף מ. ושם) וכן הא דאמר בזה בורר (לקמן דף ל. ושם) גבי אודיתא ודילמא רבנן דבי רב אשי כשמואל סבירא להו התם נמי ה"פ כשמואל בעלמא סבירא להו באודיתא וכתבו בהודאה בפני שנים בלא קנין ובזה אין הלכה כמותו כדאמר התם בפני שנים וקנו מידו כותבין ובפני שלשה כותבין ואפילו לא קנו מידו וכדמפרש התם דקבעי דוכתא ושלחי ומזמני ליה: **נזק** היינו חבלות. לאו בשור שהזיק שור קאמר דהא איתא בהמוכל (ב"ק דף פד: ושם) דגובין אותו בבבל ולא בעי מומחין אלא בשור שהזיק אדם והא דקאמר משום דקבעי למיתני ח"נ דלא כר"ע דקאמר (שם לג.) אף תם שחבל באדם משלם במותר נ"ש ומיהו נראה דאיירי בכל עניין אף בשור לאזיק שור דהא מסיק בהמוכל (שם דף פד:) דהא דגובין בבבל נזקי שור בשור היינו דווקא נזקי שן ורגל דמועדין מתחלתן אבל נזקי קרן אמרינן התם דאין מועד בבבל:

אין

שנאמר [1] משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעינן דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווין [3] אלא מעתה טעו לא ישלמו כל שכן אתה נועל דלת בפני לווין אי הכי תרתי קתני דיני ממונות בשלשה הדיוטות גזילות וחבלות בשלשה מומחין ועוד [3] שלשה שלשה למה לי אלא אמר רבא תרתי קתני משום דרבי חנינא רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא חד נמי כשר שנאמר [2] בצדק תשפוט עמיתך אלא משום יושבי קרנות אטו בתלתא מי לא הוו יושבי קרנות אי אפשר דלית בהו חד דגמיר אלא מעתה טעו לא ישלמו כ"ש דנפישי יושבי קרנות מאי איכא בין רבא לרב אחא בריה דרב איקא איכא בינייהו דאמר שמואל [3] שנים שדנו דיניהן דין אלא שנקראו בית דין חצוף לרבא לית ליה דשמואל לרב אחא בריה דרב איקא אית ליה דשמואל: נזק וחצי נזק וכו': נזק היינו חבלות משום דקא בעי למיתנא חצי נזק תני נמי נזק שלם חצי נזק נמי היינו חבלות תנא ממונא וקתני קנסא הניחא למאן דאמר [7] א פלגא ניזקא קנסא אלא למאן דאמר פלגא ניזקא ממונא מאי איכא למימר אלא איידי דקא בעי למיתנא תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה דממון שאינו

שנאמר משפט אחד יהיה לכם. ממונות כנפשות וכיון דכתיב דרישה וחקירה בדיני נפשות דכתיב (דברים יג) ודרשת וחקרת הוא הדין לדיני ממונות: **שלא תנעול דלת.** שימנעו מלהלוות שמא יכפור והעדים יטעו ולא תהא עדותן מכוונת ויפסיד. והכא נמי שמא לא ימצא מומחין לכופו לדין: **אלא מעתה טעו.** הדיוטות בדיני ממונות לא ישלמו דכיון דברשות רבנן קא נחתי הוו להו כמומחין וכל המומחה לב"ד אם טעה פטור מלשלם כדלקמן באחד דיני ממונות (דף לג.) הא שאינו מומחה חייב: **כל שכן שאתה נועל דלת.** דסבר דלמא טעו בי דינא ופטרי ליה ומפסידנא: **אי הכי.** דבהודאות והלוואות שלשה בעינן למה ליה לרבי אבהו לאוקומה למתניתין במה הן קתני [ב:]: **תרתי קתני.** מלי למימר דיני ממונות דהיינו הודאות והלוואות בשלשה כל דהו וגזילות וחבלות בג' מומחין ומשום דחלוקין בדייניהן לא כלליהו בחד כללא: **ועוד.** אי חדא קתני למה לי למיתני תרי זמני שלשה הכי איבעי למיתני דיני ממונות שהן גזילות וחבלות בג': **תרתי קתני.** דודאי ג' בעינן דעירוב פרשיות כתיב כאן ומיהו בהדיוטות סגי משום דרבי חנינא [שם] והכי קאמר דיני ממונות דהיינו הודאות והלוואות בשלשה הדיוטות וגזילות וחבלות בשלשה מומחין: **מדאורייתא חד נמי כשר.** בהודאה והלוואה דכתיב תשפוט לשון יחיד ואין עירוב פרשיות כאן ומתניתין ודאי תרתי קתני כדאמרן ומיהו שלשה בהודאות והלוואות לאו מדאורייתא אלא מדרבנן: **גזירה משום יושבי קרנות.** תגרין בקיאין בטיב דיינין ויזכה את החייב ויחייב את הזכאי: **דגמיר.** ששמע מחכמים ומדיינין הלכות דין מלוה: **טעו לא ישלמו.** דהא ברשות נחתי אפי' מדאורייתא: **כל שכן דנפישי יושבי קרנות.** דלא איכפת להו למיגמר: [6] **ורבא.** דאמר מדאורייתא תלתא בעינן לית ליה דשמואל דאמר דיינהן דין: **בית דין חלוף.** שעברו על תקנת חכמים: **היינו נזק היינו חבלות.** מאי קרי נזק ומאי קרי חבלות הא נזק אחד מחמשה דברים של חבלות הוא [ב"ק פג:] וליתני חבלות ולא בעי נזק: **חצי נזק נמי היינו חבלות.** דשור תם שחבל אינו משלם אלא חצי נזק וכיון דתנא חבלות אף חצי נזק במשמע: חבלות ממונא הוא דאפחתיה לדמי'. חצי נזק קנסא הוא דסתם שוורים אינם נוגחים ולא היה לבעלים לשמרו כל זמן שלא הועד ולא בעי לשלומי מידי אלא קנסא הוא דקנסיה רחמנא כדי שירבה בשמירת שוורים: **פלגא ניזקא ממונא.** בפרק ארבעה אבות (ב"ק דף טו.) פליגי בה דקסבר סתם שוורים נגחניס הם ומדינא כולהו בעי לשלומי דהוה ליה למינטריה ורחמנא הוא דחס עליה: שאינו

מסורת הש"ס

א) [לקמן לב: וע"ש פיכ"ר], ב) [עי' תוספות בכורות לא: ד"ה א"כ], ג) [לקמן ה: ל. פז: כתובות כב.], ד) [ב"ק טו. כתובות מא.], ה) [ל"ל אחר ד"ה בימן], ו) [וע"ע תוספות ב"ק לד: ד"ה בימין], ז) [ועי' תוספות בכורות לא: ד"ה א"כ],

תורה אור השלם

1. מִשְׁפַּט אֶחָד יִהְיֶה לָכֶם כַּגֵּר כָּאֶזְרָח יִהְיֶה כִּי אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם:
ויקרא כד כב
2. לֹא תַעֲשׂוּ עָוֶל בַּמִּשְׁפָּט לֹא תִשָּׂא פְּנֵי דָל וְלֹא תֶהְדַּר פְּנֵי גָדוֹל בְּצֶדֶק תִּשְׁפֹּט עֲמִיתֶךָ:
ויקרא יט טו

מוסף רש"י

משפט אחד יהיה לכם. וכיון דאשכחן דכתיב בדיני נפשות ודרשת וחקרת וגו' (דברים יג) הוא הדין לדיני ממונות (יבמות קכב:). **אלא מעתה טעו.** ב"ד בדיני ממונות, **לא ישלמו.** דדילמא מי שבקת להו לדוחק ולמקוה הוה רווחא למילתא ולא הוו טעו (לקמן לב:). **כל שכן אתה נועל.** דמתיירלין להפסיד ע"י ב"ד טועין (שם). **פלגא ניזקא.** שחייבה תורה שור תם (כתובות מא.). **ממונא.** דין הוא שישלמנו ואינו קנס, ונפקא מינה דאי מודה מקמי דאתו קהדי לא מיפטר (ב"ק טו.). ומשלם על פי עצמו (כתובות שם).

עין משפט נר מצוה

כג א מיי' פ"ב מהלכות מקחי ממון הלכה ז ופ"ה מהל' סנהדרין הל' ט סמג עשין סז מ מוש"ע מ"מ סימן ו סעיף ג:

רבינו חננאל

שנאמר משפט אחד יהיה לכם ומה טעם אמרו דיני ממונות לא בעו דרישה וחקירה כדי שלא תנעול דלת בפני לווין. כלומר אם תצריכהו למומחין ימנע מלהלוות אחד את חבירו כי אומר אם יכפור או יסרב אנה אמצא מומחין שידינו ויוציאו משפטי טוב לי שלא להלוות. ונמצא נמנע מלהלוות. ואקשי' עליה אי הכי דחדא קתני במתניתין למה לי למיתנא ג' בדיני ממונות וג' בגזלות וחבלות ואת אמרת דהכי קתני במתניתין מה הן דיני ממונות גזלות וחבלות ופריק רבא לעולם תרתי קתני כלומר כי דיני ממונות בין הודאות והלוואות בין דיני (ממונות) [גזילות] שלשה מומחין בעינן. ואמאי אכשרו רבנן האידנא בהודאות והלוואות אפי' הדיוטות משום דרבי חנינא. רב אחא בריה דרב איקא אמר מדאורייתא אפילו חד כשר שנאמר בצדק תשפוט עמיתך. ומשום שוכני מדינות שאין בהם מומחין התקינו ג'. אמר אי אפשר דלית בהו חד דגמיר. וקיי"ל ה) כרב אחא בריה דרב איקא דמדאורייתא חד והוא מומחה וקיבלוה עלייהו דיין דיני ממונות כדבעינן למימר לקמן.

ה) מובא בס' יד רמ"ש.

אין דורשין תחילות. פי׳ בקונטרס משום דאיצטריך למומחין וקשה דמסיק דכ״ע אין דורשין תחילות ור׳ יאשיה אמר לך אם כן נכתוב קרא אל השופט דהא משופט לא ידעינן מומחין כמו שפירש בקונטרס עצמו ור׳ יונתן לישנא דעלמא נקט כדאמרי אינשי מאן דאית ליה דינא לגבי דיינא ור׳ יאשיה לית ליה ב״ד נוטה והתניא רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר [3]לנטות אחרי רבים להטות התורה אמרה עשה לך ב״ד נוטה סבר לה כרבי יהודה דאמר שבעים דתנן [3]סנהדרי גדולה היתה של שבעים ואחד ר׳ יהודה אומר שבעים אימר דשמעת ליה לרבי יהודה בסנהדרי גדולה דכתיבי קראי בשאר בי דינא מי שמעת ליה וכי תימא לא שנא והתנן [7]סמיכת זקנים וערימת עגלה בשלשה דברי ר׳ שמעון ר׳ יהודה אומר בחמשה [8]ואמרינן מאי טעמא דרבי יהודה [9][4]וסמכו שנים זקני שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן ה׳ דרבי יאשיה עדיפא מדר׳ יהודה דאילו ר׳ יהודה בסנהדרי גדולה הוא דלית ליה הא בשאר בי דינא אית ליה ור׳ יאשיה בשאר בי דינא נמי לית ליה ואלא האי לנטות מאי עביד ליה מוקים לה בדיני נפשות אבל בדיני ממונות לא אלא הא דתנן [10]שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב נימא דלא כרבי יאשיה אפילו תימא רבי יאשיה מייתי לה בקל וחומר מדיני נפשות ומה דיני נפשות דחמירי אמר רחמנא זיל בתר רובא דיני ממונות לא נמי [11]דיני ממונות בשלשה רבי אומר בחמשה כדי שיגמר הדין בשלשה אטו בתלתא מי לא גמר דינא בתרי הכי קאמר מפני שגמר דין בשלשה אלמא קסבר תלתא כי כתיבי בגמר דינא כתיבי מגדף בה רבי אבהו אלא מעתה תהא סנהדרי גדולה צריכה מאה וארבעים ואחד כדי שיגמר הדין בשבעים ואחד ותהא סנהדרי קטנה צריכה ארבעים וחמשה כדי שיגמר הדין בשלשה ועשרים אלא [5]אספה לי שבעים איש אמר רחמנא משעת אסיפה שבעים [6]ושפטו העדה והצילו העדה נמי משעת שפיטת העדה הכי נמי [1]ונקרב בעל הבית אל האלהים משעת קריבה שלשה [8]אלא היינו טעמא דרבי [2]אשר ירשיעון אלהים תרי נאמר אלהים למטה ונאמר [2]אלהים למעלה מה למטה שנים אף למעלה שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן חמשה ורבנן

שאינו משתלם בראש הוא תנא נמי חצי זנק דממון שאינו משתלם בראש הוא [6]ואיידי דקא בעי למיתנא חצי זנק תנא נמי זנק: שלשה מנלן דתנו רבנן [1]ונקרב בעל הבית אל האלהים הרי כאן אחד [2]עד האלהים יבא דבר שניהם הרי כאן שנים [2]אשר ירשיעון אלהים הרי כאן שלשה דברי רבי יאשיה ר׳ יונתן אומר ראשון תחילה נאמר ואין דורשין תחילות אלא עד האלהים יבא דבר שניהם הרי כאן אחד אשר ירשיעון אלהים הרי כאן שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן שלשה נימא [3]בדורשין תחילות קמיפלגי דמר סבר דורשין תחילות ומר סבר אין דורשין תחילות לא דכולי עלמא אין דורשין תחילות אמר לך ר׳ יאשיה אם כן נימא קרא ונקרב בעל הבית אל השופט מאי אל האלהים ש״מ למניינא ורבי יונתן לישנא דעלמא נקט כדאמרי אינשי מאן דאית ליה דינא לגבי דיינא ור׳ יאשיה לית ליה ב״ד נוטה והתניא רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר [3]לנטות אחרי רבים להטות התורה אמרה עשה לך ב״ד נוטה סבר לה כרבי יהודה דאמר שבעים דתנן [3]סנהדרי גדולה היתה של שבעים ואחד ר׳ יהודה אומר שבעים אימר דשמעת ליה לרבי יהודה בסנהדרי גדולה דכתיבי קראי בשאר בי דינא מי שמעת ליה וכי תימא לא שנא והתנן [7]סמיכת זקנים וערימת עגלה בשלשה דברי ר׳ שמעון ר׳ יהודה אומר בחמשה [8]ואמרינן מאי טעמא דרבי יהודה [9][4]וסמכו שנים זקני שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן ה׳ דרבי יאשיה עדיפא מדר׳ יהודה דאילו ר׳ יהודה בסנהדרי גדולה הוא דלית ליה הא בשאר בי דינא אית ליה ור׳ יאשיה בשאר בי דינא נמי לית ליה ואלא האי לנטות מאי עביד ליה מוקים לה בדיני נפשות אבל בדיני ממונות לא אלא הא דתנן [10]שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב נימא דלא כרבי יאשיה אפילו תימא רבי יאשיה מייתי לה בקל וחומר מדיני נפשות ומה דיני נפשות דחמירי אמר רחמנא זיל בתר רובא דיני ממונות לא נמי [11]דיני ממונות בשלשה רבי אומר בחמשה כדי שיגמר הדין בשלשה אטו בתלתא מי לא גמר דינא בתרי הכי קאמר מפני שגמר דין בשלשה אלמא קסבר תלתא כי כתיבי בגמר דינא כתיבי מגדף בה רבי אבהו אלא מעתה תהא סנהדרי גדולה צריכה מאה וארבעים ואחד כדי שיגמר הדין בשבעים ואחד ותהא סנהדרי קטנה צריכה ארבעים וחמשה כדי שיגמר הדין בשלשה ועשרים אלא [5]אספה לי שבעים איש אמר רחמנא משעת אסיפה שבעים [6]ושפטו העדה והצילו העדה נמי משעת שפיטת העדה הכי נמי [1]ונקרב בעל הבית אל האלהים משעת קריבה שלשה [8]אלא היינו טעמא דרבי [2]אשר ירשיעון אלהים תרי נאמר אלהים למטה ונאמר [2]אלהים למעלה מה למטה שנים אף למעלה שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן חמשה ורבנן

ואין ג״ד שקול. שמשלם יותר מן הקרן וחצי זנק משלם פחות מן הקרן. בראש היינו קרן דכתיב (ויקרא ה) ושלם אותו בראשו: **אין דורשין תחלות.** למיגיין לגופיה אתא לגבי מומחין דאלהים לשון גדולה ורבנות: **ואין ג״ד שקול.** אין עושין ג״ד זוגות דלריך לקייס בו אחרי רבים להטות[מ] ואם יתחלקו לחצאין אין כאן רבים: **א״כ.** דלא למידרשיה אתא לכתוב אל השופט: **לגבי דיינא.** אצל דיין הרגיל ולא אצל הדיוט: **ור׳ יאשיה.** דבעי קרא לאתויי שלשי מי לית ליה ג״ד נוטה שלריך שלא יהא בית דין שקול כדי שיתקייס בו הטייה אחרי רבים ולדידיה ארבעה או ששה כשרין דאי בעי בית דין נוטה קרא לאתויי שלשי למה לי: **והתניא כו׳.** והא קרא [מ]דרש: **סבר לה.** רבי יאשיה כרבי יהודה דאמר סנהדרי גדולה שבעים דהוו להו זוגות וקרא מוקי לה לקמן לדרשה אחריתי: **דכתיבי קראי.** לקמן (דף יז.) בשילהי פירקין: **סמיכת זקנים.** על ראש פר העדה: **ואין ג״ד שקול.** וסתם זקנים בית דינא משמע: **עדיפא מדר׳ יהודה.** כלומר ר׳ יאשיה חיזק את דבריו יותר מדר׳ יהודה: **אלא האי לנטות מאי עביד ליה.** בשלמא לר׳ יהודה מוקי לה בשאר בית דין: **בדיני נפשות.** שתתקיים בו הטייתך לטובה על פי אחד כדאמרה במתניתין [ג.] ואי הוי זוגות ליכא הטייה בפחות משנים: **לימא דלא כר׳ יאשיה.** דאי כר׳ יאשיה כיון דשלישי מקראי יליף להו ולאו משום נוטה צריך שתהא דעת שלשתן שוה: **אפי׳ תימא ר׳ יאשיה.** מודה דהיכא דאחלוקין אזלינן בתר רובא: **כדי שיגמר הדין.** אם יחלקו שיהא שלשה רוב ונלך אחריהם: **אטו.** כי הוו תלתא מעיקרא מי לא גמיר דינא בתרי: **מפני גמר דין.** שלריך שלשה בגמר דין: **אלא מעתה.** דקראי בגמר דין קיימי: **תהא סנהדרי גדולה כו׳.** אלא מאי טעמא לא אמרת הכי: דאספה לי כו׳ ר׳ אבהו קאמר לה לכולה מילתא ובלשון קושיא: **ושפטו העדה.** וילפינן מיניה במתניתין [ג.] כ״ג לסנהדרי קטנה: **ונקרב בעל הבית אל האלהים.** דילפינן מיניה משעת קריבה קאמר: **ירשיעון.** לשון רבים: **למטה.** ירשיעון אלהים: **למעלה.** על האלהים יבא והוה דונקרב לא קאמיא דקסבר אין דורשין תחילות:

יש

אין דורשין תחילות. פי׳ בקונטרס משום דאיצטריך למומחין וקשה דמסיק דכ״ע אין דורשין תחילות ור׳ יאשיה אמר לך אם כן נכתוב קרא אל השופט דהא משופט לא ידעינן מומחין כמו שפירש בקונטרס עצמו ור׳ יונתן לישנא דעלמא נקט כדאמרי אינשי מאן דאית ליה דינא לגבי דיינא ור׳ יאשיה לית ליה ב״ד נוטה והתניא רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר מה תלמוד לומר [3]לנטות אחרי רבים להטות התורה אמרה עשה לך ב״ד נוטה סבר לה כרבי יהודה דאמר שבעים דתנן [3]סנהדרי גדולה היתה של שבעים ואחד ר׳ יהודה אומר שבעים אימר דשמעת ליה לרבי יהודה בסנהדרי גדולה דכתיבי קראי בשאר בי דינא מי שמעת ליה וכי תימא לא שנא והתנן [7]סמיכת זקנים וערימת עגלה בשלשה דברי ר׳ שמעון ר׳ יהודה אומר בחמשה [8]ואמרינן מאי טעמא דרבי יהודה [9][4]וסמכו שנים זקני שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהן עוד אחד הרי כאן ה׳ דרבי יאשיה עדיפא מדר׳ יהודה דאילו ר׳ יהודה בסנהדרי גדולה הוא דלית ליה הא בשאר בי דינא אית ליה ור׳ יאשיה בשאר בי דינא נמי לית ליה ואלא האי לנטות מאי עביד ליה מוקים לה בדיני נפשות אבל בדיני ממונות לא אלא הא דתנן [10]שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי חייב נימא דלא כרבי יאשיה אפילו תימא רבי יאשיה מייתי לה בקל וחומר מדיני נפשות ומה דיני נפשות דחמירי אמר רחמנא זיל בתר רובא דיני ממונות לא נמי [11]דיני ממונות בשלשה רבי אומר בחמשה כדי שיגמר הדין בשלשה אטו בתלתא מי לא גמר דינא בתרי הכי קאמר מפני שגמר דין בשלשה אלמא קסבר תלתא כי כתיבי בגמר דינא כתיבי מגדף בה רבי אבהו אלא מעתה תהא סנהדרי גדולה צריכה מאה וארבעים ואחד כדי שיגמר הדין בשבעים ואחד ותהא סנהדרי קטנה צריכה ארבעים וחמשה כדי שיגמר הדין בשלשה ועשרים אלא [5]אספה לי שבעים איש אמר רחמנא משעת אסיפה שבעים [6]ושפטו העדה והצילו העדה נמי משעת שפיטת העדה הכי נמי [1]ונקרב בעל הבית אל האלהים משעת קריבה שלשה [8]אלא היינו טעמא דרבי [2]אשר ירשיעון אלהים תרי נאמר אלהים למטה ונאמר [2]אלהים למעלה מה למטה שנים אף למעלה שנים ואין בית דין שקול מוסיפין עליהם עוד אחד הרי כאן חמשה ורבנן

רבינו חננאל

שלשה מנא לן דתנו רבנן ונקרב בעל הבית אל האלהים. הרי דיין אחד. עד האלהים יבא דבר שניהם הרי שנים. אשר ירשיעון אלהים הרי שלשה. דברי ר׳ יאשיה ר׳ יונתן אומר ראשון (ראשון) תחילה נאמר ואין דורשים תחילות. פי׳ האלהים שכתב תחילה לגופיה צריך לפיכך אין דורשין אותו. נשארו ב׳ אלהים. אין ב״ד שקול. פי׳ אם יאמר זה זכאי וזה חייב נעשה ב״ד שקול וצריך מכריע לפיכך מוסיפין עוד א׳ הרי ג׳. ור׳ יאשיה נמי סבר אין דורשין תחילות מיהו כיון דהוה ליה למיכתב ונקרב בעל הבית אל השופט וכתיב אל האלהים שמעינן מינה למניינא הוא דאתא. ואקשינן וכי לית ליה לר׳ יאשיה דבעינן ב״ד נוטה והרי מה״ת הוא דכתי׳ לנטות אחרי רבים להטות אמרה תורה עשה לך ב״ד נוטה. ודחינן ר׳ יאשיה סבר לה כרבי יהודה דלא בעי ב״ד נוטה דאמר סנהדרין גדולה בשבעים דאינון ב״ד שקול תלתין וחמשה ותלתין וחמשה הרי שבעים. ודחינן אימור דשמעת ליה לר׳ יהודה בסנהדרין גדולה דכתב בתורה בהדיא אספה לי שבעים איש וגו׳ דאינון ב״ד שקול. בשאר בתי דינין מי שמעת לר׳ יהודה דלא בעי ב״ד נוטה וכי תימא הכי נמי דבכל ב״ד לא בעי ר׳ יהודה ב״ד נוטה והתנן בענין אסיפת הזקנים וערימת העגלה. ר׳ יהודה אומר בחמשה ואמרינן מאי טעמא דר״י וסמכו שנים זקני שנים אין ב״ד שקול מוסיפין עוד א׳ הרי ה׳ ואסיקנא אפילו רבי יאשיה בעי ב״ד נוטה. מיהו מייתי לה מק״ו מדיני נפשות ומה דיני נפשות דחמירי אמר רחמנא זיל בתר רובא דיני ממונות דקילו לא כל שכן: **ת״ר** דיני ממונות בג׳. רבי אומר בחמשה כדי שיגמר הדין בג׳. פי׳ אם תפול חלוקה ביניהן יאמרו השנים דבר אחד. והשלשה חולקין עליהם. יגמר הדין כדברי השלשה ויבטלו דברי השנים ואסיק׳ טעמא דר׳ אשר ירשיעון אלהים. ירשיעון תרי משמע. נאמר אלהים למעלה ונאמר אלהים למטה מה למטה שנים דירשיעון תרי נינהו אף למעלה שנים. אין ב״ד שקול מוסיפין עוד אחד הרי כאן חמשה:

מסורת הש״ס

מ) [ימות ג. וס״כ], נ) [סוכה ו:], ג) [לעיל ב.], ד) [לעיל ב. ימות קמ: ע״ש], ה) [לקמן יג:], ו) לקמן כט., ז) [תוספת׳ פ״מ], ח) [שמות כג], ט) ל״ל דרשין, י) בסכת בסכת בסכות דמפרש כל״ל רש״ל, כ) [עיין תוספות יומא פס. ותוספות כתובות טו: ד״ה להחזיר וב״ק כז: ד״ה קמ״ל וב״מ כ: ד״ה מיסולא],

תורה אור השלם

1. אם לא יִמָּצֵא הַנֹּגֵב וְנִקְרַב בַּעַל הַבַּיִת אֶל הָאֱלֹהִים אִם לֹא שָׁלַח יָדוֹ בִּמְלֶאכֶת רֵעֵהוּ:
שמות כב ז
2. עַל כָּל דְּבַר פֶּשַׁע עַל שׁוֹר עַל חֲמוֹר עַל שֶׂה עַל שַׂלְמָה עַל כָּל אֲבֵדָה אֲשֶׁר יֹאמַר כִּי הוּא זֶה עַד הָאֱלֹהִים יָבֹא דְּבַר שְׁנֵיהֶם אֲשֶׁר יַרְשִׁיעֻן אֱלֹהִים יְשַׁלֵּם שְׁנַיִם לְרֵעֵהוּ:
שמות כב ח
3. לֹא תִהְיֶה אַחֲרֵי רַבִּים לְרָעֹת וְלֹא תַעֲנֶה עַל רִב לִנְטֹת אַחֲרֵי רַבִּים לְהַטֹּת:
שמות כג ב
4. וְסָמְכוּ זְקֵנֵי הָעֵדָה אֶת יְדֵיהֶם עַל רֹאשׁ הַפָּר לִפְנֵי יְיָ וְשָׁחַט אֶת הַפָּר לִפְנֵי יְיָ:
ויקרא ד טו
5. וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה אַסְפָה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יָדַעְתָּ כִּי הֵם זִקְנֵי הָעָם וְשֹׁטְרָיו וְלָקַחְתָּ אֹתָם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְּבוּ שָׁם עִמָּךְ:
במדבר יא טז
6. וְשָׁפְטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמַּכֶּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים הָאֵלֶּה: וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת הָרֹצֵחַ מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהֵשִׁיבוּ אֹתוֹ הָעֵדָה אֶל עִיר מִקְלָטוֹ אֲשֶׁר נָס שָׁמָּה וְיָשַׁב בָּהּ עַד מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ:
במדבר לה כד-כה

גליון הש״ס

גמרא ואמרינן מ״ש דר״. הלשון קשה קלת דהא לקמן דף יד ע״א איתא בברייתא דר״י עצמו אמר כן: **שם אלא** ה״ש דרבי. ק״ל דלמאי צריכין לטעמא דרבי אף למעלה ב׳ הא מפשטו דמקרא דאסר ירשיעון והייגו ב׳ נדע דבעינן ג׳ מכח דאין ב״ד שקול וע״כ איתך קרא דאלהים אתא לרבוי דהיינו ד׳ ואין ב״ד שקול הרי כאן ממש.

מוסף רש״י

סמיכת זקנים. על ראש פר העלם דבר של צבור (לעיל ב.). **שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב זכאי.** דכתיב אחרי רבים להטות (לקמן כט.).